

ХАРАКТЕРИСТИКА СПОСОБІВ УЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У БЮДЖЕТНІЙ СФЕРІ

CHARACTERISTICS OF WAYS OF COMMITTING CRIMINAL OFFENSES IN THE BUDGETARY SPHERE

Князев С.В., к.ю.н.,

доцент кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності

ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Серед структурних елементів, що розкривають зміст криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень учинених в бюджетній сфері, особливе місце посідає спосіб вчинення кримінального правопорушення. Це обумовлено, з процесуальної сторони, тим, що спосіб вчинення кримінального правопорушення є обставиною, що підлягає доказуванню у кримінальному провадженні, а з криміналістичної – інформація про цей структурний елемент дозволяє визначити шляхи встановлення злочинця і його співучасників, в цілому механізм та предмет злочинного посягання тощо. Дані про спосіб вчинення кримінального правопорушення мають також важливе значення для розкриття раніше вчинених аналогічним способом кримінальних правопорушень. У статті під способом вчинення кримінальних правопорушень у бюджетній сфері, запропоновано розуміти технологічний комплекс взаємопов'язаних діянь службових (посадових) та інших осіб, спрямованих на підготовку, вчинення й приховування слідів злочинної діяльності у процесі складання, розгляду, затвердження та виконання бюджетів. Аналіз кримінальних проваджень, а також дослідження інших учених доводять, що підготовчий етап майже завжди має місце при вчиненні таких кримінальних правопорушень й характеризується такими способами підготовки: визначення предмета злочинного зазіхання; підшукування співучасників, розподіл ролей; вивчення нормативно-правових актів, які регламентують бюджетну сферу та конкретно визначений процес під час якого планується заволодіти бюджетними коштами тощо. Звертається увага на те, що на трансформацію основних способів злочинної діяльності в умовах воєнного стану у бюджетній сфері вплинула низка обставин, серед яких, найбільш вагомими є прийняття нових нормативно-правових актів у бюджетній та пов'язаною із нею сферах, а саме: Закон України від 22 лютого 2024 р. № 3589-IX «Про оборонні закупівлі», які регламентують особливі умови закупівель, наявність останніх створює поле для кримінальних правопорушень з розробки нових протиправних схем; Постанова Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2022 р. № 1275 «Деякі питання здійснення оборонних закупівель на період дії правового режиму воєнного стану»; Постанова Кабінету Міністрів України від 05 вересня 2022 р. № 953 «Деякі питання отримання, використання, обліку та звітності благодійної допомоги».

Ключові слова: бюджет, кримінальне правопорушення, службова особа, спосіб, підготовка, вчинення, приховування, досудове розслідування.

Among the structural elements that reveal the content of the forensic characteristics of criminal offenses committed in the budgetary sphere, the method of committing a criminal offense occupies a special place. This is caused, from the procedural side, by the fact that the method of committing a criminal offense is a circumstance that must be proven in criminal proceedings, and from the forensic side, information about this structural element allows determining the ways of identifying the criminal and his accomplices, as a whole, the mechanism and object of the criminal offense etc. Data on the method of committing a criminal offense are also important for the disclosure of previously committed criminal offenses in a similar manner. In the article under the method of committing criminal offenses in the budgetary sphere, it is proposed to understand the technological complex of interrelated acts of officials (officials) and other persons aimed at preparing, committing and hiding traces of criminal activity in the process of drawing up, reviewing, approving and executing budgets. The analysis of criminal proceedings, as well as the research of other scientists, prove that the preparatory stage almost always takes place when such criminal offenses are committed and is characterized by the following methods of preparation: determination of the subject of criminal encroachment; searching for accomplices, distribution of roles; study of legal acts that regulate the budget sphere and the specifically defined process during which it is planned to take over budget funds, etc. Attention is drawn to the fact that the transformation of the main methods of criminal activity in the conditions of martial law in the budgetary sphere was influenced by a number of circumstances, among which the most significant are the adoption of new normative legal acts in the budgetary and related spheres, namely: the Law of Ukraine dated February 22, 2024, No. 3589-IX "On defense procurement", which regulates the special conditions of procurement, the presence of the latter creates a field for criminal offenses for the development of new illegal schemes; Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated November 11, 2022 No. 1275 "Some issues of defense procurement during the period of the legal regime of martial law"; Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated September 5, 2022 No. 953 "Some issues of receipt, use, accounting and reporting of charitable assistance".

Key words: budget, criminal offense, official, method, preparation, commission, concealment, pre-trial investigation.

У лінійці структурних елементів, що розкривають зміст криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень учинених в бюджетній сфері, особливе місце посідає спосіб вчинення кримінального правопорушення. Це обумовлено, з процесуальної сторони, тим, що спосіб вчинення кримінального правопорушення, відповідно до ст. 91 КПК України, є обставиною, що підлягає доказуванню у кримінальному провадженні, а з криміналістичної – інформація про цей структурний елемент дозволяє визначити шляхи встановлення злочинця і його співучасників, в цілому механізм та предмет злочинного посягання тощо. Дані про спосіб вчинення кримінального правопорушення мають також важливе значення для розкриття раніше вчинених аналогічним способом кримінальних правопорушень [12, с. 37].

Передусім, відмітимо, що будь-яке дослідження ґрунтується на з'ясуванні термінології та її місця в науці, співставленні із зарубіжними дослідженнями та визначенні,

яку роль для неї відведено у суспільному житті [18, с. 12]. Існування загальноновизнаних дефініцій свідчить про певний рівень наукового прогресу у тій чи іншій галузі на сучасному етапі. А з'ясування певної термінологічної одиниці та визначення її сутності дає можливість уникнути неоднозначності, а також умовно відмежувати її від інших, зокрема й подібних за змістом. Очевидно, це буде сприяти логічній впорядкованості.

У науковій літературі досить часто вживаються словосполучення, такі як: «спосіб вчинення», «спосіб підготовки та вчинення», «спосіб підготовки, вчинення та приховування слідів кримінального правопорушення тощо. Задля уникнення додаткової полеміки, надалі у цьому дослідженні вважаємо за потрібне вживати термін «спосіб вчинення кримінального правопорушення». Так, дійсно, це – базовий елемент криміналістичної характеристики. Проте, кожна юридичний напрям науки вивчає його під власним кутом, з позиції своїх «службових» функцій

[19, с. 27] й єдиного спільного бачення стосовно низки загальнотеоретичних питань й досі нема.

На наше переконання, спосіб вчинення кримінального правопорушення у бюджетній сфері, хоча й не повністю, але найбільшою мірою відображає форму зовнішнього прояву злочинного діяння та має індивідуальні особливості. Саме тому, вчення про цей структурний елемент криміналістичної характеристики тісно пов'язано із кримінально-правовою наукою, втім має дещо інший зміст завдань. Як зазначає М. І. Панова, об'єктивні ознаки способу вчинення злочину характеризують фізичний (операційний) динамічний процес вчинення злочину, його зовнішню сторону. Вони свідчать про те, яким чином, у яких умовах, за допомогою яких сил і засобів вчинено діяння, що вважається злочинним [8, с. 29].

На підставі доктринальних підходів та інших криміналістичних джерел нами пропонується визначити спосіб вчинення кримінальних правопорушень у бюджетній сфері, як *технологічний комплекс взаємопов'язаних діянь службових (посадових) та інших осіб, спрямованих на підготовку, вчинення й приховування слідів злочинної діяльності у процесі складання, розгляду, затвердження та виконання бюджетів*.

Досліджуючи способи вчинення злочинів, пов'язаних із використанням бюджетних коштів в агропромисловому комплексі, В. В. Кікінчук звертає увагу на класифікацію таких способів, запропоновану вченими-кримінологами, а саме: способи вчинення злочинів, пов'язані з незаконним отриманням бюджетних коштів; способи вчинення злочинів, пов'язані з витрачанням бюджетних коштів; способи вчинення злочинів, пов'язані з незаконним відшкодуванням бюджетних коштів. Серед способів нецільового витрачання бюджетних коштів науковець виділяє використання службовою особою суб'єкта господарської діяльності бюджетних коштів, що виділяються на виконання певної державної програми, усупереч їхньому цільовому призначенню [6, с. 320–323].

За даними узагальнення наукової літератури та матеріалів слідчо-судової практики встановлено, що найпоширеніші способи (технології) злочинної діяльності у бюджетній сфері, сьгодні характеризуються переважно так:

- вчиненням протиправної діяльності, пов'язаної з проведенням публічних закупівель (постачання невідповідного товару; розробка тендерної документації з дискримінаційними вимогами; оплата товару до його постачання; підроблення документації з приймання будівельних робіт; змова учасників торгів; відхилення найбільш вигідної пропозиції, запропонованої учасниками закупівлі);

- привласненням або заволодінням коштами, передбаченими бюджетними програмами; кредитування проєктів малого та середнього бізнесу;

- надання грантів задля створення або розвитку бізнесу; часткова компенсація вартості техніки та обладнання вітчизняного виробництва; привласненням майна у вигляді гуманітарної та благодійної допомоги тощо;

- незаконними виплатами (безпідставне нарахування та виплата працівникам заробітної плати, премії, матеріальної допомоги тощо; нарахування таких виплат особам, які фактично не працюють, але документально оформлені як працівники; виплата за авансовими звітами (відраження, закупівля малоцінних товарів);

- використанням майна не за цільовим призначенням (приміщень, обладнання, автомобільного транспорту тощо, які перебувають на балансі підприємства, у власних інтересах або інтересах третіх осіб);

- безпідставним списанням майна, яке знаходиться на балансі підприємства [3, с. 54; 2].

Аналіз кримінальних проваджень розпочатих за фактом вчинення кримінальних правопорушень у бюджетній сфері, а також дослідження інших учених дозволяють стверджувати, що підготовчий етап майже завжди має

місце при вчиненні таких кримінальних правопорушень – близько 90 % від загальної кількості й характеризується, насамперед так: визначення предмета злочинного зазіхання; підшукування співучасників, розподіл ролей; вивчення нормативно-правових актів, які регламентують бюджетну сферу та конкретно визначений процес під час якого планується заволодіти бюджетними коштами тощо.

У більшості випадків, готування до нецільового використання бюджетних коштів полягає у виданні керівником певної установи наказу про використання бюджетних коштів усупереч їх цільовому призначенню, або ж оформленні необхідних документів – платіжного доручення і підтверджувальних документів. Платіжне доручення, що подається для здійснення розрахунків, – це документ, на підставі якого здійснюють безпосереднє перерахування коштів. Засобами вчинення такого кримінального правопорушення можуть бути й інші документи. З метою створення перед органами казначейства вигляду законності використання бюджетних коштів особи можуть скласти фіктивні документи, які пред'являються разом із платіжним дорученням (договори на закупівлю товарів, робіт і послуг, документи, які підтверджують їх отримання), наприклад, акти виконаних робіт, товарно-транспортні накладні та рахунки до них, рахунки-фактури, трудові угоди тощо. Тобто, ті підтвердні документи, які розпорядник та одержувач бюджетних коштів повинні надавати до органів казначейства одночасно з платіжним дорученням на здійснення платежів цими бюджетними коштами [20, с. 87].

Щодо безпосереднього вчинення кримінальних правопорушень, то аналіз слідчо-судової практики дає підстави стверджувати, що сьгодні типовими є наступні технології злочинної діяльності.

- розкрадання у бюджетній сфері. У таких технологіях, в залежності від суб'єкта кримінального правопорушення та умислу, основним кримінальним правопорушенням виступає привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК України), що включає комплекси діянь, які полягають у: закупівлі товарів і послуг у фіктивних підприємств – посередників (в такому випадку привласнюється кошти, нібито обсячені за «послуги» фіктивної фірми); оплаті зайвого обсягу товарів або послуг, маніпуляціях із якістю товарів або послуг тощо; розкрадання бюджетних коштів шляхом відшкодування податку на додану вартість; здійснення незаконних виплат заробітної плати, матеріальної допомоги та інших платежів за рахунок бюджетних коштів;

- технології кримінальних правопорушень у бюджетній сфері корупційної спрямованості, зокрема: одержання службовою особою неправомірної вигоди (ст. 368 КК України) із наступним неправомірним використанням бюджетних коштів чи іншого державного (комунального) майна; зловживання службовим становищем службовими особами органів державної влади, місцевого самоврядування в інтересах третіх осіб – одержувачів бюджетних коштів; перевищення влади або службових повноважень при розпорядженні бюджетними коштами, іншим державним або комунальним майном, поєднане зі службовим підробленням.

У розрізі дослідження, також акцентуємо увагу і на відчуженні державного (комунального) майна учиненого шляхом незаконної приватизації, в процесі якої використовують приватизаційні документи, тобто ті документи які визначають перехід власності на державне (комунальне) майно. Процес приватизації під собою несе один із існуючих способів зміни форми власності, а саме: відчуження державного або комунального майна на користь фізичних або юридичних осіб, які можуть бути покупцями згідно законодавству. В цілому, приватизація майна регулюється Законом України «Про приватизацію державного і комунального майна» [11] й Законом «Про приватизацію дер-

жавного житлового фонду» [10], згідно із якими, існує загальноприйнятий порядок приватизації, який передбачає: 1) формування та затвердження переліків об'єктів, що підлягають приватизації; 2) опублікування переліку об'єктів, що підлягають приватизації, на офіційному веб-сайті Фонду державного майна України, на офіційних сайтах місцевих рад та в електронній торговій системі; 3) прийняття рішення про приватизацію; 4) прийняття місцевою радою рішення про приватизацію об'єкта комунальної власності; 5) опублікування інформації про прийняття рішення про приватизацію об'єкта; 6) проведення інвентаризації та оцінки відповідно до законодавства; 7) проведення у випадках, передбачених законом, аудиту, екологічного аудиту об'єкта приватизації; 8) перетворення державного або комунального підприємства в господарське товариство у процесі приватизації у випадках, передбачених цим Законом; 9) затвердження плану розміщення акцій акціонерних товариств, створених у процесі приватизації, у випадках, передбачених цим Законом, та його виконання; 10) затвердження у випадках, передбачених цим Законом, умов продажу об'єктів приватизації, розроблених аукціонною комісією; 11) опублікування інформації про умови продажу, в тому числі стартову ціну об'єкта приватизації; 12) проведення аукціону, укладення договору купівлі-продажу; 13) укладення договору купівлі-продажу в разі приватизації об'єкта шляхом викупу; 14) опублікування інформації про результати приватизації; 15) прийняття рішення про завершення приватизації [11].

Отже, інформація про спосіб вчинення кримінальних правопорушень у бюджетній сфері міститься у різних засновницьких, бухгалтерських, фінансових та інших документах, які вилучаються під час проведення перевірок (ревізій). Ці документи можуть відображати, як дійсні, так і фіктивні операції. Вони можуть бути й цілком підробленими. Саме тому, їх кримінально-правове, процесуальне, та криміналістичне дослідження вимагає проведення експертиз, для підготовки яких важливе значення має використання допомоги відповідних спеціалістів.

Враховуючи законодавчі зміни в частині правових та економічних засад здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для забезпечення потреб держави, територіальних громад та об'єднаних територіальних громад, варто зазначити про індикатори кримінальних правопорушень під час проведення публічних закупівель із застосуванням системи «ProZorro»:

по-перше, мова йде про використання спаринг-партнерів, коли учасники тендеру домовляються між собою, визначають, хто має бути переможцем, а хто просто бере участь у конкурсі. Ці фірми не є справжніми конкурентами і діють узгоджено під час закупівлі. Основні індикатори: однакові помилки у тендерній документації різних фірм, їх спільні контактні дані – адреси, номери телефонів, email тощо, публікації в «DoZorro», медіа. Докази: тендерна документація, що містить зазначені індикатори;

по-друге, допуск компаній з «чорного» списку Анти-монопольного комітету України – онлайн переліку підприємств, які були оштрафовані за порушення правил тендерів та не мають права протягом трьох років брати участь у торгах; замовник зобов'язаний відхиляти пропозиції таких компаній порушників. Індикатор – наявність фірми в онлайн переліку підприємств, оштрафованих за порушення правил тендерів, публікації в «DoZorro», медіа. Можливі докази – підроблена довідка про не притягнення до відповідальності за змови під час торгів протягом останніх трьох років, матеріали притягнення до відповідальності за зазначене правопорушення [14];

по-третє, перемога пов'язаних компаній, що належать або одній особі, або близьким родичам, членам однієї сім'ї тощо. Індикатори: відомості із Єдиного державного реєстру юридичних осіб; сервісів «YourControl», «Clarity Project», де за кодом ЄДРПОУ доступна вся інформація

про компанію, «bi.prozorro.org», де зібрана аналітика про закупівлі, а в картці постачальника можна перевірити дату його реєстрації, подивитися, які компанії постійно беруть участь у торгах парами;

по-четверте, перемога фіктивних підприємств, що спрямовують рух товарно-грошових потоків з легальної до тіньової економіки та у зворотному напрямку, залежно від поточних потреб їх власників [1].

по-п'яте, вибірковість при визначенні переможців, коли замовник при однакових порушеннях учасників тендерів по-різному їх оцінює: відхиляє одних, в той час як інших, з такими ж порушеннями, визнає переможцями [13, с. 83–85].

Отже, в основі перелічених вище дій лежить основний спосіб корупційного збагачення «відкат» – особлива форма розкрадання бюджетних коштів, коли посадова особа замовника, яка прагне заволодіти частиною бюджетних коштів, що знаходяться на рахунку організації у казначействі, реалізуючи свій злочинний умисел на розкрадання, або за змовою з відповідними посадовими особами організації-виконавця, або шляхом вимагання коштів у цієї організації під час виконання договору, в результаті отримує частину перерахованих бюджетних коштів. «Відкат» базується на прагненні посадової особи замовника здійснити закупівлю товарів, робіт або послуг за завищеними цінами та на застосуванні двох взаємопов'язаних способів учинення досліджуваного кримінального правопорушення: з одного боку, пропозиція або надання неправомірної вигоди службовій особі замовника за забезпечення перемоги в тендері; з іншої – прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою замовника за виконання чи невиконання будь-якої дії в інтересах учасника процедури закупівлі щодо участі у тендері [13, с. 78–79].

Технології кримінальних правопорушень, які безпосередньо пов'язані із порушеннями законодавства в бюджетній сфері, зокрема: використання бюджетних коштів всупереч цільовому призначенню з оформленням їх на видатки за певною передбаченою бюджетом статтею (кодом) бюджетної класифікації при фактичному витрачання на цілі, що не відповідають характеру витрат, які можуть здійснюватися згідно із цією предметною категорією видатків; використання (витрачання) бюджетних коштів на фінансування певної статті класифікації видатків у обсягах, що перевищують межі витрат, установлених нормативно-правовими актами або плановими документами [4, с. 697–698; 7, с. 626]; використання коштів місцевих бюджетів на витрати, фінансування яких має бути здійснено за рахунок коштів інших бюджетів; спрямування бюджетних коштів на банківські депозити, придбання активів (валюти, цінних паперів, іншого майна) з метою отримання прибутку у вигляді відсотків за депозитами або шляхом подальшого продажу товарно-матеріальних цінностей [5, с. 62–63].

Необхідно додати, що у період дії воєнного стану уваги потребують способи вчинення кримінальних правопорушень у бюджетній сфері, пов'язані з гуманітарною допомогою, яка надходить від донорів, зокрема від міжнародних. Різноманітні фонди можуть надавати допомогу коштами або товарами. Нерідко допомога надходить без вхідних документів, тому постають складнощі під час її опису, визначення вартості, оприбуткування. На цьому етапі слідчо-судова практика має справу, переважно, з крадіжками, використанням не за призначенням, недбалістю, привласненням наданої допомоги тощо. Проблеми постають у визначенні суми спричинених збитків через брак вхідних документів, з огляду на специфіку походження допомоги. По-перше, у більшості випадків немає документів з характеристиками продукції, по-друге, вона може надійти за простроченим строком придатності, без сертифіката якості, з невизначеними умовами зберігання, що

вкрай важливо, наприклад, під час застосування вакцин, лікарських засобів [17, с. 81].

Звернемо увагу й на те, що на трансформацію основних способів злочинної діяльності в умовах воєнного стану у бюджетній сфері вплинула низка обставин, серед яких, найбільш вагомими є прийняття нових нормативно-правових актів у бюджетній та пов'язаною із нею сферах, а саме: Закон України від 22 лютого 2024 р. № 3589-IX «Про оборонні закупівлі», які регламентують особливі умови закупівель, наявність останніх створює поле для кримінальних правопорушень з розробки нових протиправних схем; Постанова Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2022 р. № 1275 «Деякі питання здійснення оборонних закупівель на період дії правового режиму воєнного стану»; Постанова Кабінету Міністрів України від 05 вересня 2022 р. № 953 «Деякі питання отримання, використання, обліку та звітності благодійної допомоги».

Отже, фактично дії винних осіб на різних етапах взаємопов'язані між собою та становлять певну злочинну технологію, спрямовану на досягнення злочинного результату. Залежно від зазначених протиправних дій обирають і способи приховування. Логічним продовженням протиправної діяльності є використання коштів, здобутих злочинним шляхом, яке одночасно є способом приховування злочинних дій.

Як відзначає І. В. Писарчук, службові особи, що вчинили нецільове використання бюджетних коштів, для уникнення покарання докладають максимум зусиль до їхнього знищення або маскуванню [9, с. 532–533]. На думку Р. Л. Степанюка, приховування слідів бюджетного злочину виражається у діях, які спрямовані на знищення або приховування документів, у яких відображаються операції з бюджетними коштами, а також внесення в ці документи неправдивих відомостей (даних) [15, с. 55]. На переконання опитаних працівників правоохоронних органів, приховування слідів полягає, передусім, у знищенні документів-слідодосіїв (51,8 %), або на їх неоформлення загалом (37 %).

Погоджуючись з зазначеним науковцями й практиками переліком способів приховування слідів кримінальних правопорушень у бюджетній сфері, хочемо доповнити його наступним: 1) посилення на незнання того, що нормативні акти, якими службова особа керувалася, не дійсні; 2) посилення на технічну помилку виконавця розпорядження в кодї статті видатків; 3) заява про викрадення документів, у яких відображається рух коштів та інших матеріальних цінностей; 4) знищення документів; 5) звільнення з роботи та виїзд в інше місце для проживання (на території України чи за кордоном); 6) посилення на те, що в період видання та виконання рішення відповідна службова особа перебувала у відпустці (на лікарняному). Крім цього, у випадках, коли особі повідомлялось про підозру у вчиненні кримі-

нальних правопорушень у бюджетній сфері, то відповідна особа намагалася приховати свої злочинні дії шляхом: а) відмови від надання показань і надання завідомо неправдивих показань; б) примушування свідків до відмови від первинних показань, або зміни показань на вигідні для підозрюваного; в) спроби переховуватись від правоохоронних органів; г) симуляції захворювання; г) здійснення впливу на слідчого (детектива), який проводить розслідування за допомогою корумпованих зв'язків у правоохоронних структурах й органах влади та управління; д) створення інших перешкод для розслідування.

Висновки. Розкрито, основні способи учинення кримінальних правопорушень у бюджетній сфері, а саме: 1) розкрадання бюджетних коштів під час закупівлі товарів і послуг у фіктивних підприємств – посередників (в такому випадку привласнюються кошти, нібито сплачені за «послуги» фіктивної фірми); оплаті зайвого обсягу товарів або послуг, маніпуляціях із якістю товарів або послуг тощо; шляхом відшкодування податку на додану вартість; здійснення незаконних виплат заробітної плати, матеріальної допомоги та інших платежів за рахунок бюджетних коштів; 2) технології кримінальних правопорушень у бюджетній сфері корупційної спрямованості учинені шляхом одержання службовою особою неправомірної вигоди із наступним неправомірним використанням бюджетних коштів чи іншого державного (комунального) майна; зловживання службовим становищем службовими особами органів державної влади, місцевого самоврядування в інтересах третіх осіб – одержувачів бюджетних коштів; перевищення влади або службових повноважень при розпорядженні бюджетними коштами, іншим державним або комунальним майном, поєднане зі службовим підробленням; 3) технології кримінальних правопорушень, які безпосередньо пов'язані із порушеннями законодавства в бюджетній сфері, зокрема: використання бюджетних коштів всупереч цільовому призначенню з оформленням їх на видатки за певною передбаченою бюджетом статтею (кодом) бюджетної класифікації при фактичному витрачанні на цілі, що не відповідають характеру витрат, які можуть здійснюватися згідно із цією предметною категорією видатків; використання (витрачання) бюджетних коштів на фінансування певної статті класифікації видатків у обсягах, що перевищують межі витрат, установлених нормативно-правовими актами або плановими документами; використання коштів місцевих бюджетів на витрати, фінансування яких має бути здійснено за рахунок коштів інших бюджетів; спрямування бюджетних коштів на банківські депозити, придбання активів (валюти, цінних паперів, іншого майна) з метою отримання прибутку у вигляді відсотків за депозитами або шляхом подальшого продажу товарно-матеріальних цінностей.

ЛІТЕРАТУРА

- Брисковська О. М. Основні ознаки фіктивних підприємств, що створені для легалізації злочинних доходів. *Електронний депозитарій Національної академії внутрішніх справ*. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/3841/1/11_p040044.pdf
- Василевич Я. В. Способи вчинення злочинів у сфері державних закупівель. *The Most Common Ways to Commit Crimes in Public Procurement*. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/items/174e87ac-616f-4d22-9bcb-d8b2ece2ee83>
- Діденко В. Л. Використання спеціальних знань при розслідуванні кримінальних правопорушень у бюджетній сфері: дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.09. Дніпро, 2024. 236 с.
- Дудоров О. О. Вибрані праці з кримінального права. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2010. 952 с.
- Запобігання злочинам, пов'язаним з незаконним використанням бюджетних коштів: наук.-практ. посіб. / Кулаков В. В., Ленг В. В., Мірошниченко С. С. та ін. Запоріжжя: Дніпровський металург, 2011. 289 с.
- Кікічук В. В. Способи вчинення злочинів, пов'язаних з використанням бюджетних коштів в агропромисловому комплексі. *Науковий вісник ЛДУВС*. 2013. № 3. С. 317–326.
- Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 9-те вид., переробл. та допов. Київ: Юрид. думка, 2012. 1316 с.
- Панов Н. І. Спосіб скоєння злочину та кримінальна відповідальність. Харків: Вища школа, 1982. 161 с.
- Писарчук І. Виявлення ознак нецільового використання бюджетних коштів, вчинених службовими особами. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридична. 2016. № 855. С. 529–536.
- Про приватизацію державного житлового фонду: Закон України від 19 черв. 1992 р. № 2482-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2482-12/print>

11. Про приватизацію державного і комунального майна: Закон України від 18 січ. 2018 р. № 2269-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2269-19/print>
12. Розслідування злочинів у сфері господарської діяльності: окремі криміналістичні методики: монографія / Кол. авторів: В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін.; за ред. В. Ю. Шепітька. Харків: Право, 2006. 624 с.
13. Сара О. В. Методика розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із публічними закупівлями у сфері будівництва: дис. ...докт. філософ. : 081 – Право. Одеса. 2023 249 с.
14. Сара О. В. Способи вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних із публічними закупівлями у сфері будівництва. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2022. № 3 (47). С. 395401. DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.3.65>
15. Степанюк Л. Методика розслідування злочинів, пов'язаних з порушеннями бюджетного законодавства: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2004. 261 с.
16. Тихонова О. В. Кримінальна відповідальність за порушення законодавства про бюджетну систему України: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2009. 220 с.
17. Харкевич Ю. І. Криміналістична методика розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із державним фінансуванням галузі охорони здоров'я в умовах пандемії: дис. ...док. філософ: 12.00.09. Київ. 2024. 222 с.
18. Черней А. В. Адміністративна відповідальність під час здійснення державних закупівель : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2015. 189 с.
19. Чернявський С. С. Злочини у сфері банківського кредитування (проблеми розслідування та попередження): навч. посіб. / за заг. ред. О. М. Джужи. Київ: Юрінком Інтер, 2003 264 с.